

КАТЕГОРІЇ «НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ» І «ЕТНІЧНА ГРУПА» В СУЧАСНІЙ СОЦІАЛЬНІЙ ФІЛОСОФІЇ

У статті висвітлено результати аналізу тих підходів до визначення категорій «національна ідентичність» і «етнічна група» в сучасній соціальній філософії, які є актуальними для України в умовах процесу відродження української нації, який відбувається з часів революції Гідності; а також становлять науковий інтерес у зв'язку з розробкою програми соціологічного дослідження національної ідентичності етнічних громад півдня України (на прикладі міста Миколаїв).

Дослідниця дійшла таких висновків: найбільш змістовним та актуальним для сучасного українського наукового простору є визначення категорії «національна ідентичність», в якій акцент робиться на усвідомленні особистістю власної належності до певної титульної нації, що передбачає наявність певних прав та обов'язків; у наукових дослідженнях та законодавчих документах слід використовувати поняття «етнічна група» як менш заполітизоване та більш змістовне порівняно з поняттям «національна меншина». Етнічна група – це група людей, які мають певні особливі етнічні, тобто культурні, мовні, релігійні чи расові характеристики; яких об'єднує повне чи часткове загальне походження та які усвідомлюють свою причетність до загальної групи, свою специфічність та особливість; і ця етнічна особливість групи визнається суспільством.

Ключові слова: ідентифікація; ідентичність; національність; національна ідентичність; національна меншина; нація; етнос; етнічна група.

Постановка проблеми. Кожна галузь людських знань виділяється в особливу науку лише тоді, коли чітко визначилися тільки їй притаманні об'єкт і предмет дослідження, сформувався свій категорійний апарат. Категорії «національна ідентичність» та «етнічна група» є складовими понятійного апарату соціальної філософії, використовуються в процесі наукового дослідження етнонаціональних проблем.

Дослідження етнонаціональної проблематики є особливо важливим для України на сучасному етапі її розвитку, коли, по суті, після революції Гідності 2014 року відбувається відродження української нації, що є можливим лише за умови досягнення загальної національної єдності, повноцінної інтеграції представників етнічних спільнот в український соціум. Актуальність вищезазначеної проблематики пояснюється також місцем ідентичності в розвитку особистості: відкриття особистістю своєї ідентичності, за твердженням М. Аргайла, пов'язано з потребою у самоактуалізації [1, с. 23]. У процесі національної ідентифікації відбувається ототожнення індивідом самого себе з представниками певної нації та етносу, усвідомлення власної причетності до певної системи цінностей: мови, релігії, етнічних норм, культурної спадщини тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми нації та національної ідентичності розглядали такі українські науковці, як: В. Горлова, В. Даренська, М. Козловець, Ю. Котляр, Г. Лозко, Л. Ляпіна, М. Степико, Л. Саракун, Н. Скотна, Т. Халавка та ін. Їх досліджували також західні вчені: Б. Андерсон, А. Аппадурі, З. Бауман, У. Бек, П. Бергер, Г. Блумер, Ф. Бродель, Р. Брюейкер, П. Бурдьє, Б. Вальденфельс, А. Віліс, А. Вільсон, Ю. Габермас, С. Гантінгтон, Е. Гелнер, Е. Гідденс, І. Гофман, М. Грох, Р. Дарендорф, М. Еліаде, Е. Еріксон, А. Етціоні, Р. Інглегарт, М. Кастельс, Р. Кайуа, П. Козловські, С. Леш, Х. Лінц, Г. Люббе, О. Марквард, Т. Мітчелл, К. Омає, П. Рікер, А. Сен, Е. Сміт, Ч. Тейлор, Е. Тоффлер, А. Турен, Е. Хобсбаум, В. Хесле, К. Хюбнер, С. Шульман та ін. До вищезазначених проблем зверталися російські науковці: Т. Артем'єва, Є. Барабанов, Т. Брисіна, М. Губогло, Л. Гудков, Л. Дробіжева, О. Дугін, М. Заковоротна, В. Ільїн, А. Здравомислов, С. Кортунов, В. Кувалдін, В. Малахов, С. Матвеева, М. Мікешин, Е. Паїн, О. Панарін, Є. Рудницька, В. Тишков, В. Толстих, Д. Тренін, В. Федотова, Н. Федотова, В. Ядов.

Свій внесок у розробку змістовного наповнення категорії «етнічна група» зробили такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: О. Антонюк, О. Картунов,

В. Свтух, Г. Касьянов, В. Котигоренко, О. Майборода, В. Мицик, М. Обушний, Б. Андерсен, Е. Гелнер, Е. Сміт, В. Кимлічка.

Метою статті є аналіз змістовної визначеності категорій «національна ідентичність» та «етнічна група» в сучасній соціальній філософії з подальшою інтерпретацією та операціоналізацією в соціологічному дослідженні. **Об'єктом дослідження** є категорії «національна ідентичність» і «етнічна група», **предметом** – їх змістова визначеність у сучасній соціальній філософії.

У науковій літературі існують різні підходи до визначення і розуміння сутності категорій «національна ідентичність», «етнічна група». У статті будуть висвітлені ті, які становили науковий інтерес у зв'язку з розробкою програми соціологічного дослідження національної ідентичності етнічних громад півдня України (на прикладі міста Миколаїв).

Виклад основного матеріалу. Грунтовний аналіз сучасних західних та вітчизняних теоретико-методологічних підходів до визначення понять «ідентичність» та «національна ідентичність» здійснено в дисертації та монографії доктора філософських наук М. А. Козловця [2; 3]. Нашу увагу привернули нижченаведені його твердження.

На думку М. А. Козловця, національна ідентичність не повинна сприйматися як щось статичне: за своєю природою вона є динамічною і стає ще більш динамічною в умовах глобалізації. Він доводить, що національне, як альтернатива глобалізації, проявляється в множинній, гібридній та одночасно фрагментованій ідентифікації індивідом себе з національно-культурними світами, які межують і взаємодіють між собою [3, с. 57].

За твердженням М. А. Козловця, нація і національна ідентичність – це конструкції, що складаються з багатьох компонентів: етнічних, культурних, територіальних, економічних та політико-юридичних. Вони означають зв'язки солідарності між членами спільнот, об'єднаних спільною пам'яттю, міфами та традиціями. Нація має поєднувати дві низки вимірів, з одного боку, громадянські та територіальні, а з іншого – етнічні й генеалогічні. М. А. Козловець вважає, що саме завдяки багатовимірності «національна ідентичність стає такою гнучкою, неподатливою силою в сучасному житті й у політиці і може ефективно поєднуватись з іншими могутніми ідеологіями та рухами, не втрачаючи власного характеру» [3, с. 88].

Найбільш розроблену концепцію національної ідентичності серед сучасних західних дослідників, за твердженням М. А. Козловця, запропонували С. Гантінгтон, Е. Гелнер, Е. Гідденс, Ю. Габермас, А. Етціоні, Е. Сміт, К. Хюбнер [3, с. 8]. На нашу думку, до цього списку слід включити Б. Андерсона з його всесвітньовідомою працею «Уявні спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму» [4].

Б. Андерсон визначає націю як «уявну спільноту», тобто таку, яка існує лише в уяві індивідів. Він пояснює, що ця уявність вказує виключно на ту обставину, що кожен із індивідів, який входить до складу нації, особисто не знає усіх, кого відносять до неї, але це не заважає йому співвідносити (ідентифікувати) себе з цією «уявною спільнотою» та

її членами. Водночас, підкреслює Б. Андерсон, нація завжди територіально визначена, суверенна і виражається у почутті спільної солідарності [4, с. 84].

За твердженням Е. Сміта, відомого фахівця з питань виникнення і розвитку націй, представника примордіалізму як одного з методологічних підходів до концепції етнічності, націю можна визначити як сукупність людей, що має власну назву, свою історичну територію, спільні міфи та історичну пам'ять, спільну масову, громадську культуру, спільну економіку, єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів. Усе вищезазначене він відносить до найголовніших рис і національної ідентичності [5].

Український дослідник В. М. Даренська вважає, що визначення національної ідентичності Е. Сміта є найбільш повним та концептуальним: концепт національної ідентичності можна визначити як підтримування та постійну репродукцію патернів цінностей, символів, пам'яті, міфів та традицій, які є складниками спадщини націй, а також водночас як ідентифікацію особистостей з цією особливою спадщиною, цінностями, символами, пам'яттю, міфами та традиціями [6].

Український дослідник Т. Халавка, аналізуючи науковий доробок Е. Сміта, висловлює думку стосовно того, що процес формування української політичної нації відбувається за громадянсько-територіальною моделлю, яку запропонував Е. Сміт. Її сутність полягає у тому, що колишні колоніальні держави після здобуття незалежності намагаються об'єднати та інтегрувати в нову політичну спільноту все населення і відтворити нову «територіальну націю» [7].

У продовження думки Т. Халавки слід зауважити, що науковець Ляпіна Л. А. звертала увагу на те, що етнонаціональна ідентифікація в Україні відбувається специфічно (2006 рік). На її темпи і строки впливають регіональні, економічні, суспільно-політичні, мовні та інші відмінності, а також неадекватний рівень єдності українців у перехідний період націостворення [8].

Науковець Ю. В. Котляр, вивчаючи методологічні основи термінології, пов'язаної з національними меншинами, зауважує, що найістотнішими ознаками категорії «національна ідентичність» є такі: володіння етносом почуттям спільності з іншими етносами минулого та сучасного, а також почуттям причетності до громадянського суспільства; наявність здатності піклуватися про національно-культурний консенсус у фундаментальних питаннях економічного, політичного, соціального життя і поточного розвитку держави, її зовнішньої й внутрішньої політики [9].

Українська дослідниця Л. П. Саракун у статті «Криза національної ідентичності: причини та прояви» вважає, що культурно-цивілізаційна криза призвела до переоцінки цінностей, що раніше слугували основою ідентифікації людини і суспільства. Некерованість сучасного світу викликає невизначеність людського існування та кризу ідентичності [10]. Доречно у зв'язку з цим згадати твердження Е. Еріксона щодо того, що не можна відокремити кризу ідентичності окремої людини від сучасних їй історичних криз, оскільки вони взаємопов'язані й допомагають зрозуміти одна одну [11].

Комплексним науковим дослідженням української ідентичності у взаємозумовленості усіх її складників, у тому числі національного та етнічного, є монографія М. Т. Степико (вийшла друком у 2011 році). На основі аналізу історико-культурних засад становлення української нації, які досліджуються ним у взаємозв'язку із сучасними завданнями розбудови незалежної української держави, М. Т. Степико доходить висновку, що розшарування регіональних, ціннісних, світоглядних, мовно-культурних, політичних орієнтацій громадян України є певним викликом національній безпеці країни. Також звертається увага на проблему переважання регіональної, територіальної ідентичності над загальнонаціональною [12, с. 332]. Ці твердження є сьогодні актуальними, якщо брати до уваги події, які відбуваються на сході України та анексію Криму.

У зв'язку з вищезазначеним слід звернути увагу на монографію російського науковця М. М. Губогло «Ідентифікація ідентичності» (автора концепції множини ідентичностей), в якій він розглядає конфлікт у Придністров'ї через призму регіональної ідентичності, хоча сьогодні цю роботу з аналізу результатів етносоціологічних досліджень за 1993–2002 роки слід сприймати достатньо критично [13].

Категорія «етнічна група» включена до енциклопедичного довідника з етнічності В. Б. Євтуха [14]. Її змістовна наповненість є такою: «етнічна група – це певна кількість людей, які представляють частину того чи іншого етносу, перебувають за межами розміщення його основного масиву, усвідомлюють спільність свого походження, постійно взаємодіють між собою й характеризуються певним ступенем внутрішньої згуртованості й солідарності, об'єднані спільними інтересами, спільним походженням та спільною історичною пам'яттю» [14]. Сукупність людей стає етнічною групою тоді, за твердженням В. Б. Євтуха, коли її члени ідентифікують себе один з одним чи ідентифікуються з іншими як цілісний організм на основі расових, культурних, мовних, економічних, релігійних, політичних маркерів. Базовою характеристикою етнічної групи має бути, передусім, культурна й біологічна подібність, а також протяг у часі (від минулого до майбутнього), які забезпечуються передачею спільної мови та культурних традицій від покоління до покоління [14].

Представник західної наукової школи, доктор філософії Е. К. Асп стверджує, що поняття «етнічна група» є загальноприйнятим, і дає таке визначення: це група людей, які мають певні особливі етнічні, тобто культурні, мовні, релігійні чи расові характеристики; яких об'єднує повне чи часткове загальне походження та які усвідомлюють свою причетність до загальної групи. Етнічна група може бути ідентифікована лише у тому випадку, якщо її відмітні риси (мова, культура, раса) починають набувати соціального сенсу: з одного боку, оточення повинно ідентифікувати цю групу як етнічно особливу, з іншого боку, сама група повинна усвідомлювати свою специфічність та особливість. Позитивне значення ідентифікації етнічної групи, на думку Е. К. Аспа, полягає у збереженні традицій та культури в цілому [15, с. 218–219].

Український науковець професор І. П. Рущенко в монографії з проблем російсько-української гібридної війни (2015 р.), зазначає негативне значення етнічних груп, які з різних причин не інтегрувалися остаточно до політичної нації, особливо, якщо «не інтегровані етнічні прошарки компактно проживають у прикордонних областях» [16, с. 37]. В. Б. Євтух ще в 2012 році писав, що в незалежній Україні процес адаптації етнічних меншин ускладнюється у зв'язку з тим, що основна увага концентрується на відроджувальних моментах своєї етнічності, що певним чином послаблює взаємодію з іншими етнічностями та може посилювати сепаратистські тенденції [14].

У зв'язку з цим слід звернути увагу на різні моделі акультурації національних меншин за Е. Гелнером, які вивів український науковець В. Старик [17]:

1) інтеграція національних меншин: обов'язкове володіння високою культурою титульної нації всіма громадянами, створення умов для добровільного оволодіння високою культурою національної меншини для членів національної меншини;

2) сегрегація національних меншин з елементами іредентизму: відмова членів національних меншин від оволодіння високою культурою титульної нації, обов'язкове володіння культурою національної меншини всіма членами національної меншини;

3) асиміляція національних меншин: обов'язкове володіння високою культурою титульної нації всіма громадянами, позбавлення членів національної меншини умов для добровільного оволодіння високою культурою національної меншини;

4) сегрегація національних меншин з подальшою повною маргіналізацією: відмова членів національних меншин від оволодіння високою культурою титульної нації, позбавлення членів національної меншини умов для добровільного оволодіння високою культурою національної меншини.

Касьянов Г. В., автор монографії «Теорії нації та націоналізму», на основі аналізу теоретичних джерел, доходить висновку, що достатньо поширеною в сучасному українському науковому просторі є категорія «національна меншина» [18, с. 100]. Найбільш повне її визначення було подано в монографії В. В. Мищика: «Національна меншина – це група осіб іншого етнонаціонального походження і чисельно менша, ніж титульна нація країни; це така група, що проживає на законних підставах під юрисдикцією цієї країни, але не є домінуючою; відрізняється від решти населення комплексом об'єктивних ознак, а саме: культурою, релігією та мовою. Особи, які належать до цієї групи, виявляють почуття національного самоусвідомлення і виражають прагнення до самоідентифікації як представники такої групи» [19].

Український науковець Ю. В. Косьмій зауважує, що в наукових дослідженнях для визначення етнічних спільнот, окрім категорії «національна меншина», використовуються ще такі, як «етнічна меншина», «етнонаціональна спільнота». На його думку, питання співвідношення названих понять потребує наукової дискусії: яке з них є адекватним українським реаліям та доречним для використання в наукових дослідженнях [20].

У законодавчих ж документах України з питань національної політики використовується категорія «національна меншина», під якою мається на увазі стала група громадян України неукраїнського етнічного походження, яка традиційно (не менше 100 років) проживає на території України в її сучасних державних кордонах, є чисельно меншою за етнічних українців, має спільні етнічні, мовні, культурні, релігійні характеристики» [21; 22].

Науковець Ю. В. Котляр звертає увагу на те, що терміном «національна меншина» об'єднуються два поняття – «нація» та «етнос». Під нацією він розуміє ступінь розвитку етносу та суспільства, етнічний колектив, який усвідомлює свою природно-історичну спільність і є організованим у формі національної держави. «Етнос» є значно ширшим поняттям. Це основоположна, стабільна й прогресивна форма життєдіяльності населення планети. Етнічність охоплює інтереси не лише частини населення, окремих класів, політичних партій, а й відображає інтереси всього населення певної держави. Лише в гармонійному поєднанні національних та загальнолюдських цінностей можна досягти справжнього пріоритету національних інтересів над політичними й класовими [9].

За результатами аналізу теоретичних джерел з проблем термінології, пов'язаної з національною ідентичністю та етнічними групами, а також із змістовним наповненням цих категорій, автор дійшла нижченаведених **висновків**.

Враховуючи реалії сьогодення, слід спиратися на таке визначення поняття «національна ідентичність»: це усвідомлення людиною власної належності до певної національної групи, що має свою назву, власну історичну територію, спільні міфи, історичну пам'ять, спільну масову громадську культуру, свою мову, спільну економіку, однакові для всіх юридичні права та обов'язки.

Автор статті вважає, що у наукових дослідженнях та державних документах слід використовувати поняття «етнічна група» як менш заполітизоване та більш змістовне порівняно з поняттям «національна меншина». Окрім того, слід враховувати думку представників національних меншин, які вважають поняття «національна меншина» в певній мірі образливим. Така думка висловлювалася, наприклад, представниками національно-культурних товариств Миколаївської області на засіданні «круглого столу» за темою «Національні меншини Миколаївщини:

взаємодія локальної і загальнодержавної ідентичності», яке відбулося 16 березня 2015 року в Миколаєві.

Найбільш змістовним та актуальним для сучасного українського наукового простору, на думку автора статті, є зазначене визначення категорії «етнічна група» – це група людей, які мають певні особливі етнічні, тобто культурні, мовні, релігійні чи расові характеристики; яких об'єднує повне чи часткове загальне походження та які усвідомлюють свою причетність до загальної групи, свою специфічність та особливість; і ця етнічна особливість групи визнається суспільством.

Здійснений автором аналіз теоретичних джерел з визначення змістовної складової категорій «національна ідентичність» та «етнічна група» дозволяє стверджувати, що дослідження проблеми національної ідентичності етнічних груп є актуальним у сучасному науковому просторі. Особливу актуальність ця проблема має для України в умовах процесу відродження української нації, який відбувається з часів революції Гідності. Наукове і практичне значення мають не тільки теоретичні дослідження, а й емпіричні з вивчення національної ідентичності етнічних громад за безпосередньої участі представників реально існуючих національно-культурних товариств, члени яких цілеспрямовано досліджують питання формування і розвитку національної ідентичності представників різних етнічних спільнот, які проживають на території України.

У подальшому планується висвітлити у наукових фахових виданнях результати емпіричного дослідження національної ідентичності етнічних громад міста Миколаїв, проведеного на початку 2015 року Центром соціологічних досліджень Чорноморського державного університету імені Петра Могили за сприянням Ради національних товариств Миколаївської області. У дослідженні брали участь представники обласних товариств греків і поляків, грузинського національно-культурного товариства і російської національної громади, обласної єврейської громади і болгарського товариства, караїмського історико-культурного товариства і товариства німецької молоді, вірменського товариства та ін. Матеріали проведеного дослідження дозволяють говорити про наявність певних тенденцій, які відслідковуються з питання національної ідентичності етнічних громад м. Миколаїв.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аргайл М. Психологія щасття [Текст] / Майкл Аргайл ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1990. – 336 с.
2. Козловець М. А. Національна ідентичність у контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : 09.00.03 / М. А. Козловець ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2010. – 36 с. – укр.
3. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації [Текст]: монографія / М. А. Козловець. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 558 с.
4. Андерсон Б. Воображаемые общества. Размышления об истоках и распространении национализма [Текст] / Б. Андерсон ; [пер. с англ. В. Николаева]. – М. : «Кольн-пресс-Ц», 2001. – 365 с.
5. Сміт Е. Національна ідентичність [Текст] / Ентоні Сміт ; [пер. с англ. П. Тарашука]. – Основи, 1994. – 224 с.
6. Даренська В. М. Історичні типи рефлексії [Електронний ресурс] / В. М. Даренська. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/viewFile/2222/2212>.

7. Халавка Т. Вплив концепцій етнічностей на моделі акультурації в етноконтактних районах [Електронний ресурс] / Т. Халавка // Ефективність державного управління : зб. наукових праць. – 2013. – Вип. 34. – С. 144–150. – Режим доступу : [ile:///E:/Му%20Downloads/Хламник/efdu_2013_34_17%20\(1\).pdf](ile:///E:/Му%20Downloads/Хламник/efdu_2013_34_17%20(1).pdf).
8. Ляпіна Л. А. Етнічні і національні ідентичності: характеристика теоретико-методологічних підходів [Текст] / Л. А. Ляпіна // Наукові праці. Серія «Політологія». – Вип. 20. – 2006. – С. 78–81.
9. Котляр Ю. В. Методологічні основи термінології, пов'язані з національними меншинами [Електронний ресурс] / Ю. В. Котляр. – Режим доступу : <lib.chdu.ua/pdf/historical/>.
10. Саракула Л. П. Криза національної ідентичності: причини та прояви [Електронний ресурс] / Л. П. Саракула // Гуманітарний часопис. – 2012. – № 4. – Режим доступу : <www.knai.edu/csp/nauchportal/Archiv/GCH/2012/GCH421/pdf/10.pdf>.
11. Эриксон Э. Идентичность и неукорененность в наше время / Э. Эриксон // Философские науки. – 1995. – № 5–6. – С. 217.
12. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування [Текст] : [монографія] / М. Т. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
13. Губогло М. Н. Идентификация идентичности. Этносоциологические очерки [Текст] / М. Н. Губогло. – М. : Наука, 2003. – 764 с.
14. Євтух В. Б. [Електронний ресурс] / В. Б. Євтух. – Режим доступу : <http://www.slideshare.net/yevtukh/2012-19981287>.
15. Асп Э. К. Введение в социологию [Текст] / Эрки Калеви Асп. – СПб. : Алетейя, 2000. – 248 с.
16. Рущенко І. П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога [Текст] : [монографія] / І. П. Рущенко. – Х. : ФОП Павленко О. Г., 2015. – 268 с.
17. Старик В. Модернізм Е. Гелнера та процеси акультурації [Електронний ресурс] / В. Старик. – Режим доступу : <http://buktolerance.com.ua/?p=4821>.
18. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму : [монографія] / Г. В. Касьянов. – К. : Либідь, 1999. – 352 с.
19. Мицик В. В. Права національних меншин у міжнародному праві [Текст] : [монографія] / В. В. Мицик ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Київ. ун-т, 2004. – 287 с.
20. Косьмій Ю. В. Співвідношення понять «національні меншини», «етнічні громади», «етнічні спільноти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <Sevntu.com.ua/jspuul/bitstream/1234567898/1296/1/100-32.pdf>.
21. Україна. Про національні меншини в Україні: Закон України від 25 червня 1992 року // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 36. – С. 4.
22. Україна Про концепцію державної етнонаціональної політики України: Проект закону України № 7615 від 06.06.2005, поданий Чубаровим Р. А. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=24713.

И. Ф. Иванова,

Черноморский государственный университет имени Петра Могилы, г. Николаев, Украина

КАТЕГОРИИ «НАЦИОНАЛЬНАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ» И «ЭТНИЧЕСКАЯ ГРУППА» В СОВРЕМЕННОЙ СОЦИАЛЬНОЙ ФИЛОСОФИИ

В статье освещаются результаты анализа тех. подходов к определению категорий «национальная идентичность», «этническая группа» в современной социальной философии, которые являются актуальными для Украины в условиях процесса возрождения украинской нации, который происходит со времени революции достоинства, а также представляют научный интерес в связи с разработкой программы социологического исследования национальной идентичности этнических обществ юга Украины (на примере города Николаева).

Исследователь пришла к таким выводам: наиболее содержательным и актуальным для современного украинского научного пространства есть определение категории «национальная идентичность», в которой акцент делается на осознании личностью собственной принадлежности к определенной титульной нации, которая предусматривает наличие определенных прав и обязанностей; в научных исследованиях и законодательных документах следует использовать категорию «этническая группа» как менее заполитизованную и более содержательную в сравнении с понятием «национальное меньшинство». Этническая группа – это группа людей, которые имеют определенные этнические, то есть культурные, языковые, религиозные или расовые характеристики; которых объединяет полное или частичное общее происхождение и которые осознают свою причастность к общей группе, свою специфичность и особенность; и эта этническая особенность группы признается обществом.

Ключевые слова: идентификация; идентичность; национальность; национальная идентичность; национальная меньшина; нация; этническая группа.

I. F. Ivanova,

Petro Mohyla Black Sea State University, Mykolayiv, Ukraine

CATEGORIES ARE A «NATIONAL IDENTITY» AND «ETHNIC GROUP» IN MODERN SOCIAL PHILOSOPHY

The object of study is the category of «national identity» and «ethnic group», the subject is their substantial certainty in modern social philosophy. Purpose of the article is the analysis of the categories of «national identity» and «ethnic group» in modern social philosophy with further interpretation and operationalization in sociological study. The article highlights the approaches for the definition and understanding of the above mentioned categories which

have scientific interest in connection with the development of the program of sociological research of national identity of ethnic communities in the south of Ukraine (for example, the city of Nikolayev).

The author's analysis of theoretical sources confirms that the study of the above problem is relevant in today's scientific space, especially for Ukraine. Theoretical studies don't only have scientific and practical importance but empirical research in the study of the national identity of ethnic communities with the direct participation of real representatives of national cultural societies whose members are deliberately engaged in issues of formation and development of the national identity of different ethnic groups living in Ukraine .

The researcher came to the following conclusions: the most meaningful and relevant to modern Ukrainian research area is the definition of «national identity» with the emphasis on the individual's own awareness of belonging to a certain titular nation that provides certain rights and responsibilities; in research and legislative documents we should use the term «ethnic group» as less politicized and more meaningful than the concept of «national minority». Ethnic group is a group of people who have certain specific ethnic i.e. cultural, linguistic, religious or racial characteristics; which are combined by full or partial common origin and who are aware of their involvement in the overall group, their specificity and particularity; and this ethnic feature of the group is recognized by society.

Keywords: authentication; identity; nationality; national identity; national minority; nation; etnos; ethnic group.

Рецензенти: Лозко Г. С., д-р філос. наук, професор;
Горбаченко Т. Г., д-р філос. наук, професор.